

Karić , A.,
**MUSLIMANI U
EVROPSKOJ UNIJI,
DRUGO IZDANJE,**
Dobra Knjiga, Sarajevo, 2015.

PRIKAZ KNJIGE

Dr. sc. Mensur Husić¹
Behram-begova medresa, Tuzla

1 Mensur Husić je doktor društvenih nauka u oblasti sociologije.

Knjiga *Muslimani u Evropskoj Uniji*, autora Amira Karića, predstavlja značajan doprinos istraživanju položaja muslimana u Evropskoj Uniji sa fokusom na položaj u Velikoj Britaniji, Njemačkoj i Švedskoj. Knjiga je kod nas prvo autorsko djelo ove vrste i, predstavlja vrijedan izvor informacija o društvenom, političkom i pravnom položaju muslimanskih zajednica u spomenutim članicama Evropske Unije. Ova knjiga će biti od velike koristi studentima fakulteta društvenih usmjerenja: političkih nauka, prava, sociologije, te fakulteta islamskih nauka, kao i svima drugima koji imaju akademski ili opći interes za ovu temu. U ovom vremenu uzavrelih dešavanja, u kojima su pojedinci muslimanskih korijena aktivni sudionici, i kada se formiraju jednostrane predstave o jednoj populaciji na Zapadu, ova knjiga će čitaocu osigurati sticanje provjerenog i na naučno relevantnim izvorima utemeljenog saznanja o položaju muslimana u zemljama Evropske Unije, u svim aspektima njihovog življenja. Istovremeno, ona bi mogla poslužiti kao

izvor informacija političkim akterima i zakonodavnim tijelima u Bosni i Hercegovini prilikom reguliranja određenih pitanja koja se odnose na vjerska prava i slobode muslimana u našoj zemlji.

Sadržaj knjige je organiziran u četiri poglavlja, i to su:

- Muslimani u Evropi
- Muslimani u Velikoj Britaniji
- Muslimani u Njemačkoj
- Muslimani u Švedskoj

Pored povijesnog konteksta u kojem je došlo do sučeljavanja evropskih naroda i muslimana, u knjizi su veoma iscrpno elaborirana sljedeća pitanja: model uređenja odnosa između države i religije, odnos institucija Evropske Unije prema islamu i muslimanima, političko organiziranje i predstavljanje muslimana, status koji imaju muslimani u državnom školskom sistemu. Osim toga, akcentirane su i specifične potrebe muslimana, kao što su: propisi o braku, halal hrana, izgradnja džamija, pitanje zaštite od blasfemije, vjerska služba u zatvorima, bolnicama i vojsci, religijske aktivnosti u državnim školama, teološke i ideološke razlike među muslimanima.

U sljedećim rečenicama istaći ćemo neka pitanja koja su tretirana u knjizi, a koja će sigurno pobuditi pažnju čitalaca, posebno onih iz akademskih krugova. Evropa je s obzirom na etničku, nacionalnu i religijsku heterogenost multikulturalna zona, u kojoj se nameću pitanja političkog aktivizma manjinskih zajednica, te pitanje odnosa između države i religije. U podnaslovu *Modeli uređenja odnosa između države i religije*, na veoma koncizan način predstavljeni su dominantni modeli uređenja odnosa države i religije, uz navođenje država u kojima su zastupljeni pojedini modeli. To su: “model ugovora”, “model državne religije” i “model odvojenosti”. Također, istaknuti su i načini uređenja odnosa između države i pripadnika manjinskih zajednica, koji nije regulisan zakonom.

Prilikom elaboracije teme školstva u Evropskoj Uniji, akcentirano je pitanje vjerske edukacije u državnim školama, gdje su istaknuti sljedeći modeli: sekularistički, pluralistički, preferencijalni, te kulturološki i historijski model. Sekularistički model se zasniva

na odbacivanju vjerske edukacije unutar nastavnog programa. Pluralistički model podrazumijeva religijsku različitost, te omogućava nastavu za različite religije u društvu. Preferencijalni model zagovara drugorazredan položaj islamske vjeronauke, a kulturološki i historijski model uzimaju u obzir pojavu novih religijskih zajednica, odnosno multikulturalizaciju i multireligizaciju društva. U Holandiji je roditeljima ostavljena mogućnost da osiguraju djeci časove vjeronauke iz vlastitih sredstava.

U kontekstu problematiziranja identiteta i integracije, autor akcentira dva identiteta muslimana na Zapadu, *islamski identitet* i *muslimanski identitet*, ističući da su karakteristike muslimanskog identiteta kulturni, društveni i politički background muslimana. Islamski identitet utemeljen je na konstitutivnim i interpretativnim izvorima islama. Pojemovna određenja etnički musliman, kulturloški musliman i religiozni musliman su veoma znakovita s obzirom na heterogenu strukturu muslimanske populacije u državama Evropske unije, ali i na svakodnevne promjene i kretanja uzrokovana globalizirajućim procesima. Pitanje novog muslimanskog identiteta, koji pred izazov stavlja stare identitete, nameće potrebu metamorfoze identiteta, odnosno promjenu autopercepcije muslimana, s obzirom na to koji aspekt identiteta se postavi u središte. Kao ilustraciju navedenome autor citira na strani 58. riječi Amina Maalufa: „Musliman rođen u Njemačkoj od oca Turčina i majke Njemice, koji nakon studija živi u SAD sa suprugom Malajkom, s kojom ima dvoje djece svoj identitet bitno doživljava drukčije od muslimana rođenog u Istanbulu, čiji su roditelji turci, koji je obrazovan u Turskoj i oženjen Turkinjom.“

Međusobni odnos muslimana i evropskih društava na Zapadu, autor promatra u kontekstu modela: asimilacije, izolacije i integracije. Treći model, model integracije, podrazumijeva „suživot“ dva ravnopravna činioca identiteta evropskog muslimana, religijski identitet koji odgovara na pitanje općeg smisla, i evropski društveni, kulturni i politički kontekst.

Iako evropska društva imaju različit društveni, kulturni i pravni osnov u pogledu reguliranja statusa muslimanskih zajednica, postoji set prava koja su osigurana u svim evropskim državama

i koja su važan preduslov za integraciju muslimana. To su: pravo prakticiranja islama, pravo na obrazovanje, pravo na osnivanje organizacija, pravo na autonomno predstavljanje, pravo na pravnu zaštitu. Primjera radi u Velikoj Britanji muslimanima nije dat isti status kao pripadnicima drugih religija, Anglikanske crkve, Katoličke crkve i Jevrejske zajednice, što je vidljivo iz teksta na 81. stranici knjige: „Međutim oni su imali koristi od distinktivnog statusa drugih manjinskih religija ili konfesija prije svih kveker, rimokatolika i jevreja, koji je došao ka rezultat njihovih napora da im se zakonom priznaju specifična prava. To se ostvaruje u nekoliko obasti života: sloboda pristupanja univerzitetima bez ograničenja, pa prema tome i pristup zanimanjima, sloboda da grade objekte za molitvu bez plaćanja taksi, pravo da osnivaju i upravljaju svojim školama (iako muslimani nisu još ostvarili prava kao ostale manjinske greligije da se škole finansiraju iz državnog budžeta kao što je slučaj sa školama Anglikanske crkve, Rimokatoličke crkve i jevrejskim školama), pravo da imaju halal klaonice, pravo da prilikom zakletve na sudu koriste vlastitu religijsku knjigu, kao i to, iako nije zakonom regulirano a u praksi se poštuje, da škole i poslodavci dozvoljavaju svojim sljedbenicima neplaćeno odsustvo s posla povodom njihovih religijskih praznika.“

Obaveze prema poslodavcu za sobom produciraju brojne poteškoće sa kojima se susreću muslimani i pripadnici manjinskih religijskih zajednica u Evropi. Prvenstveno to su: pitanja odsustva s posla ili škole za vrijeme blagdana, izostajanje s posla radi ispunjavanje vjerskih obaveza, islamsko odijevanje, osiguranje halal ishrane u školama i vojsci. U Francuskoj se ne prihvataju zahtjevi različitih vjerskih zajednica da se njihovim sljedbenicima omogući odsustvo s posla ili iz škole osim nedjelje, što producira određene tenzije kod vjernika. U Holandiji je dozvoljeno radnicima odsustvo s posla jedan dan, s tim da je radniku ostavljena mogućnost da preferira koji je to dan. U Španiji je muslimanima omogućeno odsustvo s posla radi obavljanja džume-namaza u periodu od 13,30 – 14,30 sati. Način na koji su neka pitanja riješena, predstavlja kvalitetnu polaznu osnovu ili gotovo rješenje za ista pitanja u Bosni i Hercegovini.

Dva pitanja: *muslimani i javna sfera i predrasude o muslimanima* daju dodatnu vrijednost navedenoj knjizi. U medijima i u literaturi na Zapadu dominantno su prisutni etnocentrični pristupi predstavljanju muslimana, te nekritička povezivanja s neprijateljskim, fanatičnim i agresivnim. Muslimanima se često pripisuje nerijateljstvo prema Zapadu, terorizam, religijski fanatizam, nasilje nad ženama itd. Najčešća novinska izvješća o muslimanima odnose se na ratna dešavanja, sukobe i nasilje.

Podaci o ukupnoj zastupljenosti muslimanske populacije u Evropskoj Uniji i u pojedinim zemljama Evropske Unije, o broju islamskih objekata u Evropskoj Uniji, islamskih škola koje subvencira država i privatnih islamskih škola, političkim strankama u kojima su aktivni muslimani, oblicima organiziranja u nevladinom sektoru izuzetno su značajni zbog njihove naučne relevantnosti i zbog toga što su sublimirani na jednom mjestu.

Autor je ovim djelom na naučno relevantnim osnovama aktualizirao činjenicu o prisustvu muslimana na poručju Evropskog kontinenta više od 12 stoljeća, te ponudio našoj javnosti egzaktnu činjenicu o njihovom položaju u Evropi, koji prelazi iz pozicije imigrantske u poziciju domaće religije. Muslimani će nastaviti da na legalan i legitiman način poboljšaju svoju poziciju u zapadnim društvima, u kojim je im omogućeno da žive u skladu sa svojim posebnostima. Iako postoje određena područja u kojima su muslimani diskriminirani, ohrabruje činjenica da se već poduzimaju određeni koraci na planu uklanjanja tih diskriminirajućih faktora i koncepata.

Teološke razlike među muslimanima, kršćansko-muslimanski odnosi i dijalog, različita poimanja integracije i multikulturalizma, samo su još neka pitanja koja su elaborirana u ovoj knjizi, koja je rezultat višegodišnjeg istraživanja položaja muslimana na Evropi i koja će biti nezaobilazna literartura svima koji će istraživati ovu temu.